HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואוכלת בגינו תרומה בתרומה דרבנן ת"ש (א)אבל תרומה טמאה משלם חולין טהורים שילם חולין טמאים סומכוס אומר משום ר' מאיר בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורין והוינן בה במזיד אין תשלומיו תשלומין תבא עליו ברכה דאכל מיניה מידי דלא קחזי ליה בימי טומאתו וקא משלם מידי דקחזי ליה בימי טומאתו ואמר רבא ואמרי לה כדי חסורי מיחסרא והכי קתני [א]אכל תרומה טמאה משלם כל דהו אכל תרומה טהורה משלם חולין טהורין שילם חולין טמאים סומכוס אומר משום ר' מאיר בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין וחכ"א [ב]בין בשוגג בין במזיד תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורין והא הכא דמדאורייתא תשלומי מעליא הוי דאי מקדש בהו כהן אשה תפסו לה קידושי ואמור רבנן אין תשלומיו תשלומין וקשרינן אשת איש לעלמא מאי אין תשלומיו תשלומין דקאמר רבי מאיר דבעי למיהדר שלומי חולין טהורין אי הכי סומכוס היינו רבנן אמר רב אחא בריה דרב איקא קנסו שוגג אטו מזיד איכא בינייהו תא שמע (ב)דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה והא הכא דמדאורייתא ארצויי מרצה דתניא (ג)[ג]על מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון בין ביחיד בין בצבור ואמרי רבנן לא הורצה וקא הדר מעייל חולין לעזרה אמר רבי יוסי בר חנינא מאי לא הורצה דקאמר [ד]להתיר בשר באכילה אבל בעלים נתכפרו בו סוף סוף קמתעקרא אכילת בשר וכתיב [1]ואכלו אתם אשר כפר בהם מלמד (ד)שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים (ה)א"ל שב ואל תעשה שאני אמר

אכל תרומה. בשוגג: **משלם חולין טהורים.** דכתיב (ויקרא כב) ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש בפרק כל שעה (פסחים לג.): **בשוגג תשלומיו תשלומין.** אם בשוגג שילם טמאים כסבור טהורים הם: **במזיד אין תשלומיו תשלומין.** דקנסינן ליה: **תבא עליו ברכה כו'.** אמאי קנסת ליה מאי מזיד יש כאן אע"פ שיודע שהן טמאים נתכוין הוא לתשלומין הגונים: **דאכל מיניה וכו'.** ואע"ג דתשלומין נעשים תרומה ולא חזו ליה בימי טומאה הא מיהא לתשלומין מעליא איכוון: **תרומה טמאה לא חזיא לאכילה.** כהן טהור קאי עלה בעשה בפ' הערל (לעיל עג:) א] וכהן טמא קאי עלה במיתה (ה)דלא חלק הכתוב לגבי טומאת הגוף בין קדשים טהורים לקדשים טמאים: **כל דהו.** ואפי' חולין טמאים: (א) **והכא דמדאורייתא תשלומין מעליא נינהו.** דחולין טמאים נמי ראויין להיות קדש כדרבי אילעי לעיל (דף פט:): **ואמור רבנן אין תשלומיו תשלומין כו'.** מדר' מאיר קמותיב: **קנסו שוגג אטו מזיד איכא בינייהו.** לרבי מאיר בשוגג תשלומיו תשלומין ולא בעי לשלומי (ב) תו טהורים ואתו רבנן למימר בין בשוגג בין במזיד בעי מיהדר תשלומין: **אבל בעלים נתכפרו.** ולא בעי לאתויי קרבן אחרינא: **שב ואל תעשה.** לאו עקירה היא כגון אכילת בשר עשה היא ואמור רבנן שב ואל תאכל לאו עקירה בידים הוא אלא ממילא היא מיעקרא אבל תרומה דקאמר לא עשה ולא כלום ומפקת לה לחולין עקירה ממש היא: אמר

לכהן גדול דהתם רבנן הוא דקנסוה דלא יפר אבל אלמנה לכהן גדול כי היכי דלא קנסוה בכתובתה דהא יש לה כתובה כדאמר לעיל (דף פה.) ה"נ לא קנסוה בהפרת נדריה: **ואוכלת** בגינו תרומה בתרומה דרבנן. ולא בעי לאוקומי אפי' בתרומה דאורייתא ומשום דקטן אוכל נבילות הוא דהא בעיא היא בפ' חרש (לקמן קיג: וקיד. ושם) אי בית דין מצווין להפרישו או לא ולא איפשיטא ועוד דאוכלת בגינו משמע דאפי' כי גדלה אוכלת מכח זה אע"פ שעדיין לא בעל: **אבל** תרומה טמאה משלם כו'. בתרומה לא שייך לפוטרו משום דקם ליה בדרבה מיניה אפילו לאביי דאית ליה (בכתובות דף ל:) אליבא דר' נחוניא בן הקנה דאפילו במיתה בידי שמים הוא עושה כמיתה בידי אדם לתשלומין דשאני תרומה דגלי קרא בהדיא ויסף חמישיתו עליו ועוד א"ר יצחק דתשלומין דתרומה לכפרה קאתו ולא שייך קם ליה בדרבה מיניה כדאמר במסכת תרומות (פ"ז משנה ד) שאפי' אם רצה הכהן למחול אינו יכול למחול ואפי' אכל תרומה משל עצמו מפריש קרן הראוי להיות קדש לעצמו וכן משמע בפרק כל שעה (פסחים לג. ושם) דלרבי יוסי דשרי חמץ בפסח בהנאה דהאוכל תרומת חמץ בפסח במזיד פטור מן התשלומין לרבי נחוניא בן הקנה אבל בשוגג חייב אע"ג דלא גלי קרא בכרת אלא משום דבשוגג אתו תשלומין לכפרה ואפשר דאם אכל תרומה במזיד שיפטור לרבי נחוניא בן הקנה משום דבמזיד לא אתו לכפרה שהרי הכהן יכול למחול כדתנן במסכת תרומות (פ"ז מ"א) א"נ מיחייב משום דמדאגבהה קנייה כדאמר באלו נערות (כתובות דף לא: ושם): **בשוגג** תשלומיו תשלומין כו'. אין לפרש האי שוגג ומזיד אאכילה קאי כדפירש ריב"ן אבל התשלומין הם במזיד דאם כן במזיד אמאי אין תשלומיו תשלומין דאפילו סובין יכול לשלם דתשלומין אין נעשין קדש אלא נראה לר"י דשוגג ומזיד אתשלומין קאי כדפירש בקונטרס והיא דקאמר והוינן בה במזיד אין תשלומיו תשלומין תבא עליו ברכה כו' אע"ג דכי משלם חולין טמאים נעשין תרומה טמאה מכל מקום תבא עליו ברכה דנפסד הוא שמשלם יותר ממה שהפסיד לכהן: **חסורי** מיחסרא כו' **אבל** תרומה טהורה כו'. וא"ת אי לפי דמים משלם כשמשלם כאן חולין טמאין אמאי תשלומיו תשלומין והלא הן נעשין תרומה טמאה ואינם שוים כתרומה טהורה שאכל ויש לומר דמשלם חולין טמאים כל כך דכשנעשין תרומה טמאה יהיו שוים להסקה כתרומה טהורה שאכל ומכל מקום קנסינן ליה כשמשלם במזיד אע"פ ששוים כדמי תרומה משום דמשלם מידי דלא קפיץ עליה זבינא: **אזיל** כהן ומקדש אשה כו'. וא"ת ולמה אינו מדקדק דמדאורייתא תשלומיו תשלומין ונעשית תרומה וקאמרי רבנן דאינן תשלומין ושריין לזרים ואמר ר"י דהוה מצי למימר דאין תשלומיו תשלומין דקאמר היינו לגבי הא דהדרי למרייהו ולעולם תרומה הוו וא"ת ומאי מדקדק מקידושין דלמא היינו משום דהפקר ב"ד היה הפקר כדאמר לעיל (דף פט:) ואמר ר"י דהכא אין שייך לומר כן דמה פשע כהן שיש לנו להפקיר ממונו: **והא** הכא דמדאורייתא ארצויי מרצה דתנן על מה הציץ מרצה כו'. תימה דבהקומץ רבה (מנחות כה:) ובכילד צולין (פסחים פ: ושם) פריך להו אהדדי ומשני רבינא ורב שילא חד אמר טומאה בין במזיד זריקתו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה וחד אמר איפכא והכא משמע דחדא מתניתין איירי מדאורייתא וחדא מדרבנן ואומר ר"י דהתם לא מצי לשנויי דהך דקתני בין במזיד בין בשוגג היינו מדאורייתא אבל מדרבנן במזיד לא הורצה דמשמע כיון דקתני סתמא דפסק הלכה אתא לאשמועינן דבין בשוגג בין במזיד מרצה אפילו מדרבנן והכא מוכח נמי שפיר דמאחר דקתני דציץ מרצה בין בשוגג בין במזיד אטומאה או אזריקה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה מדאורייתא ליכא לפלוגי ומרצה בתרוייהו בין בשוגג בין במזיד ונראה לר"י דבהא סברא פליגי דמר סבר דבטומאה איכא למיקנס טפי במזיד דהוי אתחלתא דפסולה ולא עביד נמי מצוה בשעה שמטמא ומר סבר בזריקה שייך למיקנס טפי שמקריב דבר טמא לגבוה וזילא מילתא טפי: **ועל** הבשר. למאן דאמר (פסחים עז.) יש דם אע"פ שאין בשר נפקא מינה במה שהציץ מרצה על הבשר דמשוי ליה כי טהור למיקבעי' בפיגול ולאפוקיה מידי מעילה כדמפרש בפ' כילד צולין (שם עח. ושם) אבל להתיר בשר באכילה לא מהני ריצוי ציץ כדמוכח התם: **בין** ביחיד בין בצבור. כמאן דאמר טומאה דחויה בצבור (אלא) (ה)דלמאן דאמר הותרה בצבור לא בעי ציץ לרצויי כדמוכח בכילד צולין (שם): כולהו

מסורת הש"ס

(א) גיטין נד., (ב) פסחים טז:, (ג) שם פ: יומא ז. מנחות כה: זבחים מה. גיטין נד., (ד) פסחים נט: לעיל מ. [יומא סח:], (ה) [יומא ז. משני רב נחמן כי קתני הציץ מרצה אדיחיד ואי בעית אימא כו' ע"ש ורלאיתי במהרש"א ביומא ז. תוס' בד"ה שנטמא בין בשוגג כו' ודע דבתו' פרק האשה רבה כתבו אהך ברייתא דהציץ כו'],

גליון הש"ס

גמ' א"ל שב ואל תעשה שאני. עי' סוטה ח ע"א תוס' ד"ה אם היה: רש"י ד"ה תרומה טמאה כו' דלא חלק הכתוב כו'. עי' חולין קיג ע"ב וצ"ע. ועי' רש"י בכורות יב ע"ב ד"ה חלה טמאה ויש ליישב קצת על פי דברי הר"ש פי"א מ"ג דפרה דמתני' דהתם פליג אההיא דחולין הנ"ל וצ"ע:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כל דהו וכו' טמאים הס"ד ואח"כ מ"ה והא הכא: (ב) ד"ה קנסו וכו' לשלומי חולין טהורים:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה תרומה טמאה לא חזיא לאכילה וכו' וכהן טמא קאי עלה במיתה. נ"ב צ"ע דבחולין קיג ע"ב אמר שמואל דאינה במיתה וכ"פ הרמב"ם פ"ז מהל' תרומות הלכה א וכן ראיתי שוב שהשיגו בעל בני יעקב בהגהת רמב"ם שם. ועיין ספר מחנה ראובן ועיין ספר מעין החכמה דף קיח בד"ה גורן ויקב וכו' ויעוש"ה בסה"ד וי"ל דברי רש"י דהכא לפרש בתרומה שלא היתה טמאה קודם שנטמא הכהן ואז שפיר הוא במיתה וכתירוץ בתרא דתוס' בחולין דף קא ע"א ד"ה בנטמא הגוף וכו' וזה ברור ודו"ק:

מוסף רש"י

אכל תרומה. בשוגג ואפילו טמאה, **משלם חולין טהורים.** ולקמן פריך אמאי משלם טהורין. האוכל תרומה שוגג אינו משלם מעות אלא תבואה ואינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנין ועל ידי תשלומין הן נעשין תרומה שנאמר (ויקרא כב) ונתן לכהן את הקדש, על ידי נתינתו נעשו קודש, אלמא דבר הראוי לחול עליו שם תרומה בעינן ולא מעות, אבל האוכלה מזיד משלם מעות (גיטין נד.). **בשוגג.** אם בשוגג שילם שלא היה יודע שהן טמאין, **תשלומיו** תשלומין. ופטור באלו והן נעשין תרומה טמאה כמה שאכל, **במזיד אין תשלומיו תשלומין.** ולקמן פריך אמאי (שם). **אחד זה ואחד זה.** שוגג ומזיד, **תשלומיו תשלומין.** והן נעשין תרומה וממון כהן ואם קדש בהן אשה מקודשת, **וחוזר ומשלם חולין טהורין.** משום קנס ואינן נעשין תרומה (שם). **והוינן בה במזיד אין תשלומיו תשלומין.** אמאי קנסת ליה אמזיד דהני תשלומין, הא לא הזיד בתשלומין גרועין, **דאכל מיניה.** תרומה טמאה דלא מצי למיכל בימי טומאה, דהאוכל תרומה בטומאת הגוף במיתה ואפילו היא טמאה, **וקמשלם ליה.** חולין טמאים דחזו ליה בימי טומאה ואע"ג דסוף סוף הן נעשין תרומה ולא חזו ליה דהא טמאה היא, מיהו חולין טמאין מיכוין לשלומי ולא ידע דהם נעשין תרומה (שם). **ואמרי לה כדי.** שם חכם (שם פה:). **משלם כל דהו.** כל שהוא חולין בין טהורין בין טמאין (שם נד.). **בשוגג תשלומיו תשלומין.** דהא אוכל תרומה שוגג לפי מדה משלם ולא לפי דמים, ואע"ג דהך טמאה גריעא מההיא דאכל, תשלומין הן מדאורייתא ורבנן נמי לא קנסוהו הואיל ושגג בתשלומין, **במזיד.** שידע שטמאין הן, **אין תשלומיו תשלומין.** דקנסוהו רבנן שמתכוין להפסיד כהן (שם). **הורצה.** קרבן לבעלים דמרצה ציץ (פסחים טז:) דהציץ מרצה ומותר בשר באכילה (גיטין נד.). **במזיד לא הורצה.** להיות בשר קרבן נאכל לכהנים דקנסא הוא, אבל בעלים נתכפרו, דכיון דמדאורייתא מרצי נמי אמזיד לא מצו רבנן למימר ליה זיל אייתי חולין לעזרה (פסחים טז: ע"פ הגמ' דלהלן וכעי"ז ביומא ז. וזבחים מה:) והך זריקת מזיד איסורא דרבנן הוא, דמדאורייתא זורק לכתחילה דהציץ מרצה (גיטין נד.). **על מה הציץ מרצה.** דכתיב ונשא אהרן את עון הקדשים, שירצו לבעלים (יומא ז.). **על הדם ועל הבשר ועל החלב.** בין שנטמא הדם בין שנטמא הבשר בין שנטמא החלב הציץ מרצה, ולא שיהא בשר טמא נאכל, דלאין ציץ מטהר ודוחה לא תעשה דוהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, אלא לר' יהושע איצטריך דאמר בכילד צולין (פסחים עז.) אם אין בשר אין דם, וקאמר הכא ה"מ כשילא בשר חוץ למחיצתו שאין ציץ מרצה על היוצא או שאבד הבשר, אבל נטמא בשר קודם זריקת דם הציץ מרצה עליו להתיר דם לזריקה (פסחים טז:). **בין בשוגג בין במזיד.** והאי דתני לעיל בשוגג הורצה במזיד לא הורצה, בכילד צולין (שם פ:) פליגי בה אמוראי, חד אמר טומאתו בין בשוגג בין במזיד אבל זריקתו בשוגג אין במזיד לא, וחד אמר איפכא (שם טז:). **בין באונס בין ברצון.** מזיד ורצון אחד הוא אבל גבי שוגג שייך מזיד וגבי אונס שייך רצון ושוגג ואונס תרי מילי נינהו (שם). שוגג, קסבור אין קרבנות מקבלין טומאה, אונס שנטמא בעל כרחו, אבל מזיד ורצון חדא מילתא היא, אלא איידי דתני אונס תני רצון (מנחות כה:). **בין ביחיד.** בקרבן יחיד (פסחים שם). **ואכלו אותם.** את הקדשים, **אשר כופר בהם.** כי היכי דתהוי כפרה שלמה (לעיל מ.) כתב כפרה גבי אכילה למימרא דאף באכילה תלויה כפרה (פסחים נט:). **שב ואל תעשה שאני.** דכל דבר שאמרו לך ב"ד שב ואל תעשה עשה זו שבתורה וראו טעם לדבריהם, אין זה עוקר דבר מן התורה דממילא מיעקר ולא איהו עקר לה בידים (מנחות מ.).

עין משפט נר מצוה

לב א ב מיי' פ"י מהל' תרומות הל' כ:

לג ג ד מיי' פ"ד מהל' ביאת מקדש הל' ז ופ"ד מהלכות קרבן פסח הלכה ב:

תורה אור השלם

1. וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם לְמַלֵּא אֶת יָדָם לְקַדֵּשׁ אֹתָם וְזָר לֹא יֹאכַל כִּי קֹדֶשׁ הֵם: שמות כט לג

תוספות ישנים

תבא עליו ברכה דאכל מידי דלא חזי ליה בימי טומאתו וקא משלם מידי דחזי ליה בימי טומאתו. פי"ה ואע"ג דהתשלומין נעשין תרומה ואם כן הויא מידי דלא חזי ליה בימי טומאתו שהרי הוי תרומה טמאה מ"מ איהו איכוין לשלם דבר דחזי יותר ממה שאכל. וקשה דמה לנו בכוונתו מ"מ לא חזי וי"ל דבמזיד ר"ל מזיד מן האכילה והשתא ניחא שפיר דחזי למיכל בימי טומאתו משום דבמזיד אין התשלומין נעשין תרומה עי"ל דשפיר קאמר תע"ב שהוא מפסיד עצמו יותר ממה שהפסיד הכהן כי את אשר הוא משלם הוה חזי בימי טומאתו כל זמן שהיה בידו ואת אשר הפסיד הכהן לא חזי ביד הכהן רק להסקה: שילם חולין טמאין סומכוס אומר משום ר' מאיר בשוגג תשלומיו תשלומין פי"ה משום דלפי מדה משלם דאי לפי דמים משלם לא היו תשלומיו תשלומין שהרי נעשין תרומה ולא נהירא דמשמע בפרק כל שעה גבי לפי מדה משלם דלא אמרינן לפי מדה משלם אלא להחמיר גבי אכל גרוגרת וכו' וי"ל דמיירי ששילם כל כך מן החולין טמאין שמועילין אך להיסק כמו התרומה הטהורה שאכל ומ"מ במזיד אין תשלומיו תשלומין דאכל מידי דקפץ עליה זבינא וקא משלם מידי דלא קפיץ עליה זבינא: והא הכא דמדאורייתא תשלומין מעליא הוא אי אזל כהן ומקדש בהו אשה קדושיו קדושין. וא"ת ולמה לי למימר כל כך לימא והא הכא דמדאורייתא תשלומין מעליא הוא והוי תרומה ואסורין לזרים ואמרי רבנן אין תשלומיו תשלומין והוי חולין ושרינן לזרים. וי"ל אי הוה אמרינן הכי הוה מצי לשנויי דר"ל אין תשלומיו תשלומין לענין שלא ישארו לכהן אלא יחזרו ליד הבעלים ויהיו בידם תרומה ולא יוכל זר לאוכלם ועל כן מאריך הספר מדאורייתא תשלומין מעליא הוו וקדושיו קדושין ורבנן אמרי דאין תשלומיו תשלומין שלא יהיה לכהן חלק בהן וא"כ אין קדושיו קדושין וא"ת משום הכי יש כח בכאן לעקור הקדושין שמפקיעים ב"ד הממון ומפקיעין הקדושין ויש לאל ידם דהא אמרינן הפקר ב"ד היה הפקר וי"ל דלא שייך לומר הפקר ב"ד הפקר אלא היכא שהוא פושע ומפקירים ב"ד ממונו אבל הכא הכהן לא פשע כלל ולמה יפקירו ב"ד ממונו: